

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

ОСНОВИ МЕДСЕСТРИНСТВА

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010102 «Сестринська справа»

Київ
2011

ОСНОВИ МЕДСЕСТРИНСТВА

Укладачі:

Л.П. Бразалій — викладач-методист, викладач вищої категорії, голова опорної циклової комісії сестринської справи Черкаського медичного коледжу;

В.Г. Апшай — викладач вищої категорії, старший викладач опорної циклової комісії сестринської справи Черкаського медичного коледжу;

І.В. Радзієвська — викладач-методист Черкаського медичного коледжу, заступник директора з навчальної роботи, спеціаліст вищої категорії;

І.Я. Губенко — директор Черкаського медичного коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, канд. мед. наук, Заслужений лікар України.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії сестринської справи Черкаського базового медичного коледжу (протокол № 2 від 10 жовтня 2011 р.) та рекомендовано до затвердження опорною цикловою комісією ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації МОЗ України сестринської справи (протокол № 1 від 26 жовтня 2011 р.).

Рецензенти:

Т.М. Павлова — викладач-методист, викладач вищої категорії, голова циклової комісії “Сестринська справа” Житомирського інституту медсестринства;

І.М. Духонченко — викладач-методист, викладач вищої категорії Донецького базового медичного коледжу;

П.С. Бебешко — викладач-методист, викладач вищої категорії, директор Уманського медичного коледжу, спеціаліст вищої категорії.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму з дисципліни “Основи медсестринства” складено для вищих медичних навчальних закладів України I—III рівнів акредитації відповідно до галузевого стандарту вищої освіти зі спеціальності 5.12010102 “Сестринська справа” затвердженого МОН та МОЗ України в 2011 р. та навчальних планів (2011 р.).

На вивчення курсу відводиться — 432 год; з них: 34 год — теоретичні заняття, 248 год — практичні заняття та 150 год — самостійна робота.

Загальною метою вивчення цього предмета є засвоєння студентами теоретичних знань та практичних умінь при здійсненні медсестринського процесу.

Програма містить чотири розділи, послідовне вивчення яких формує у майбутніх медичних сестер холістичне бачення своєї майбутньої професії.

Завдання розділу «Вступ до предмета “Основи медсестринства”. “Медсестринські теорії і процес”» — вивчити історію та філософію медсестринської справи в нашій країні і за кордоном, різні моделі медсестринської справи і засвоїти медсестринський процес, а також навчити студентів техніці спілкування та методиці медсестринської педагогіки.

Формування власного погляду на професію, ознайомлення з моральними концепціями, принципами й традиціями медсестринської справи дасть змогу студентам краще зрозуміти сутність майбутньої професії.

Заняття з філософії медсестринської справи рекомендується проводити у формі ділових ігор, під час яких студенти повинні самостійно розкрити зміст основних етичних елементів філософії медсестринської справи.

Медсестринський процес розглядається як метод організації та надання догляду за пацієнтом, спрямований на задоволення фізичних, психологічних і соціальних потреб людини, сім'ї та суспільства.

Ознайомлення студентів з медсестринським процесом має починатися з першого семестру, оскільки медсестринський процес виховує у студентів здатність до чіткого розуміння проблем пацієнта і самостійного прийняття рішень у межах своєї компетенції; є серед основних практичних умінь медичної сестри і навчає навичкам спілкування. Заняття рекомендується проводити переважно в кабінетах доклінічної практики шляхом моделювання клінічних ситуацій.

Завдання розділу “Основи практичної діяльності медичної сестри. Маніпуляційна техніка” — набути умінь та навички виконання різних медсестринських маніпуляцій. Рекомендується приділяти увагу не лише оволодінню маніпуляційною технікою, а й майстерності спілкування медичної сестри з пацієнтами та їх оточенням, навчанні пацієнта та (або) членів його сім'ї необхідним навичкам догляду в домашніх умовах.

Враховуючи, що дисципліна “Основи медсестринства” є початковим етапом навчання, то щоб виключити ризик для здоров'я пацієнта, програма передбачає в основному фантомний цикл. Оснащення кабінетів доклінічної практики має відображати реальні умови та імітувати робоче місце медичної сестри.

Студенти відпрацьовують одне на одному маніпуляції в тому разі, якщо останні не супроводжуються ризиком для здоров'я або не зачіпають почуття власної гідності (наприклад, заходи особистої гігієни, годування пацієнта, транспортування, відпускання найпростіших фізіотерапевтичних процедур тощо).

Обговорення медсестринських втручань при можливих проблемах пацієнта сприяє формуванню професійного мислення при оволодінні медсестринськими маніпуляціями, дає студентам змогу уникнути хибного уявлення про медсестринську діяльність як механічне виконання завдань, закріплює знання, умінь та навички, об'єднуючи їх у гнучку систему догляду.

Розділ “Основи санології” висвітлює основні принципи здорового способу життя, можливості втручання медичної сестри задля зміцнення здоров'я хворого та збереження здоров'я

здорових людей.

Розділ “Підсумкова практика” передбачає проведення практичних занять в умовах відділень лікувально-профілактичних закладів та практичної діяльності студента під керівництвом викладача основ медсестринства. Студенти щоденно відпрацьовують практичні навички, передбачені програмою, виконують лікарські призначення, ведуть робочі щоденники та медсестринську документацію.

Застосовуючи активні форми навчання при викладанні дисципліни (індивідуальні завдання, тести, створення та розв’язання проблемних ситуацій, ділові ігри тощо), доцільно застосовувати різні форми самостійної роботи, які формують санітарно-освітнє мислення майбутнього фахівця, спонукають до самостійного набуття знань, умінь та навичок.

Під час навчання слід акцентувати увагу на основних наказах та інструктивних документах МОЗ України, сучасному стані захворюваності в регіоні, Україні та світі, необхідності гарантувати інфекційну безпеку медичного персоналу.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- теорію і філософію медсестринської справи;
- основні потреби людини;
- роль медичної сестри у збереженні індивідуального та громадського здоров’я;
- структуру лікувально-профілактичних закладів;
- функціональні обов’язки медсестри стаціонару;
- основні види медичної документації приймального і соматичного відділень, правила їх оформлення;
- визначення поняття медсестринської справи, її основні функції;
- історію розвитку і становлення медсестринської справи;
- роль медичної сестри, як спеціаліста в системі охорони здоров’я, її основні завдання, права та обов’язки;
- визначення санітарно-протиепідемічного режиму, його призначення, засоби досягнення;
- види і методи дезінфекції та стерилізації, їх характеристики;
- лікувально-охоронний режим: визначення, шляхи забезпечення;
- основні принципи лікувального харчування;
- особливості спостереження і догляду за пацієнтами в гарячці;
- особливості спостереження і догляду за пацієнтами з порушеннями функціонального стану органів дихання, кровообігу, травлення, сечової системи;
- догляд за тяжкохворими та агонуючими;
- основні методи лабораторних досліджень, їх принципи, підготовку пацієнтів до лабораторного обстеження;
- характеристику рентгенологічного та ендоскопічного методів дослідження, особливості підготовки пацієнта до обстеження за допомогою цих методів;
- основи санології;
- необхідність впровадження медсестринського процесу в медсестринську освіту і практику;
- характеристику етапів медсестринського процесу;
- чинні накази, інструкції і методичні вказівки МОЗ України, Головних управлінь охорони здоров’я облдержадміністрацій України.

Студенти повинні вміти:

- здійснювати медсестринський процес;
- документувати медсестринський процес;
- забезпечити інфекційну безпеку пацієнта і медсестри;
- навчити пацієнта та членів його сім’ї навичкам само- і взаємодогляду;
- професійно спілкуватися;

- виконувати санітарне оброблення пацієнта;
- готувати і застосовувати дезінфекційні розчини;
- проводити стерилізацію;
- складати добове меню та виписувати порційну вимогу;
- годувати тяжкохворих;
- вимірювати температуру тіла, визначати пульс, артеріальний тиск, добовий діурез, водний баланс;
- ставити газовивідну трубку, клізми;
- проводити катетеризацію і промивання сечового міхура м'яким катетером;
- виконувати найпростіші фізіотерапевтичні процедури;
- застосовувати лікарські засоби: зовнішньо, ентерально і парентерально;
- готувати пацієнта до лабораторного, рентгенологічного, ендоскопічного та ультразвукового методів дослідження;
- оформляти медичну документацію;
- давати рекомендації щодо здорового способу життя, загартування, рухової активності, раціонального харчування, активного довголіття, планування сім'ї;
- проводити санітарно-освітню роботу (оформлювати санітарні бюлетені, бесіди, лекції).

Студенти мають бути поінформовані про:

- досягнення медицини, що втілюються в практику охорони здоров'я;
- нові лікарські засоби і методи їх застосування, нові методи діагностики захворювань;
- екологічний та санітарно-епідеміологічний стан регіону, країни.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	Розділ 1. Вступ до предмета “Основи медсестринства”. Медсестринські теорії і процес				
1	Система охорони здоров'я в Україні. Історія медсестринської справи. Охорона праці в галузі	20	2	12	6
2	Медсестринський теорії (моделі)	4	2	—	2
3	Медсестринський процес. Етапи медсестринського процесу	26	2	16	8
	Розділ 2. Основи практичної діяльності медичної сестри. Маніпуляційна техніка				
4	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів	46	4	28	14
5	Прийом пацієнтів	8	—	4	4
6	Типи лікувально-профілактичних закладів. Безпечне лікарняне середовище	16	2	8	6
7	Особиста гігієна пацієнта	14	—	8	6
8	Харчування та годування пацієнтів	14	—	8	6
9	Спостереження за пацієнтами. Оцінювання функціонального стану пацієнта	50	2	32	16
10	Втрата, смерть і горе	4	2	—	2
11	Найпростіші методи фізіотерапії. Гірудотерапія	14	2	8	4
12	Випускування, зберігання та застосування лікарських засобів	52	2	32	18
13	Участь медичної сестри в лабораторних та інструментальних дослідження	28	2	16	10
14	Зондові маніпуляції	8	—	4	4
	Розділ 3. Основи санології				
15	Здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань	4	2	-	2
16	Формування здорового способу життя і профілактика захворювань	4	2	-	2
17	Рух і здоров'я	9	2	4	3
18	Раціональне харчування	9	2	4	3
19	Загартовування організму. Психічна саморегуляція	8	2	4	2
20	Сім'я та здоров'я. Активне довголіття	4	2	—	2
	Розділ 4. Підсумкова практика				
21	Медсестринський процес. Медсестринська педагогіка	9	—	6	3
22	Профілактика внутрішньолікарняної інфекції	9	—	6	3
23	Прийом пацієнтів	9	—	6	3
24	Особиста гігієна пацієнтів. Харчування та годування пацієнтів	9	—	6	3
25	Спостереження за пацієнтами	9	—	6	3
26	Найпростіші методи фізіотерапії. Гірудотерапія	9	—	6	3
27	Випускування, зберігання та застосування	9	—	6	3

	лікарських засобів				
28	Участь медичної сестри в лабораторних та інструментальних дослідженнях	9	—	6	3
29	Зондові маніпуляції	9	—	6	3
30	Основи санології	9	—	6	3
Усього		432	34	248	150

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Система охорони здоров'я в Україні. Історія медсестринської справи. Охорона праці в галузі	6
2	Медсестринські теорії (моделі)	2
3	Медсестринський процес. Етапи медсестринського процесу	11
4	Інфекційна безпека. Інфекційний контроль	5
5	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів	12
6	Безпечне лікарняне середовище	13
7	Особиста гігієна пацієнта	8
8	Харчування та годування хворих пацієнтів	7
9	Спостереження за пацієнтами. Оцінювання функціонального стану пацієнта	19
10	Втрати, смерть та горе	2
11	Найпростіші методи фізіотерапії. Грудотерапія	7
12	Застосування лікарських засобів	21
13	Участь медичної сестри в лабораторних та інструментальних методах дослідження	13
14	Зондові маніпуляції	7
15	Здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань	3
16	Формування здорового способу життя, профілактика захворювань	3
17	Рух і здоров'я	3
18	Раціональне харчування	3
19	Загартування організму. Психічна саморегуляція	3
20	Сім'я та здоров'я. Активне довголіття	2
Усього		150

ЗМІСТ

Розділ 1. Вступ до предмета “Основи медсестринства”. Медсестринські теорії і процес

Тема 1. Система охорони здоров'я в Україні. Історія медсестринської справи. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття “медсестринська справа”. Значення медсестринської справи для охорони здоров'я, її функції. Медсестринська справа як предмет; мета, завдання, її місце серед інших дисциплін у системі медичної освіти. Філософія, теорія, суть медсестринської справи.

Історія розвитку медсестринської справи в Україні (організація шпиталів у Запорізькій Січі, догляд за хворими і пораненими в монастирях). Міжнародне визнання діяльності Ф. Найтінгейл (1820—1910). Товариство Червоного Хреста, його значення в створенні шкіл сестер милосердя.

Положення про медичну освіту, медичні школи, училища, медичні коледжі. Система підготовки медсестер в Україні сьогодні.

Кваліфікаційна характеристика медичної сестри (призначення, вимоги до особистості, професійні вимоги).

Значення самовиховання і самоосвіти в житті та діяльності медсестри. Система підвищення кваліфікації. Атестація кваліфікаційного рівня. Кваліфікаційні категорії.

Роль медичної сестри в лікувальному процесі. Догляд за пацієнтами як лікувальний чинник. Права та обов'язки медичної сестри.

Медсестринська етика та деонтологія. Мистецтво спілкування в медсестринстві. Навчання в медсестринській справі. Медсестринська педагогіка.

Поняття про потреби, теорію і класифікацію потреб людини. Ієрархія потреб по Маслоу, її значення для медсестринської справи. Характеристика життєво-важливих потреб.

Охорона праці в галузі. Професійні шкідливості в роботі медсестри, їх профілактика. Дотримання правил техніки безпеки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Етичні елементи філософії медсестринської справи; обов'язки, цінності та чесноти медичної сестри.

Основні принципи медсестринської деонтології, викладені в клятві Флоренс Найтінгейл і Етичному кодексі Міжнародної ради медичних сестер.

Структура навчальної сестринської історії хвороби.

Спілкування як ефективний засіб допомоги людям в адаптації до змін в житті у зв'язку із захворюванням.

Фактори, що сприяють і перешкоджають спілкуванню.

Майстерність письма як форма словесного спілкування з пацієнтами, в яких спостерігається порушення гостроти слуху.

Підтримка комунікативного зв'язку з пацієнтами, нездатними до

вербального спілкування.

Самоконтроль медичної сестри при невербальному спілкуванні (вираз обличчя, міміка, жести).

Навчання в медсестринській справі. Сфери навчання: пізнавальна, емоційна, психомоторна.

Умови ефективного навчання. Етапи навчального процесу.

Основні життєво-важливі потреби пацієнта (визначення й основні характеристики). Роль медичної сестри в задоволенні фізіологічних потреб пацієнта.

Можливі проблеми пацієнта, наприклад: дефіцит знань, зниження слуху, зору, порушення сну, рухової активності, відсутність апетиту тощо.

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- спілкування з пацієнтом з метою допомоги адаптуватися до змін у житті у зв'язку із захворюванням;
- вміння проводити бесіду з пацієнтом для виявлення проблем;
- ведення карти спостереження за пацієнтом;
- оцінювання здатності до навчання;
- мотивація навчання;
- організація навчання;
- визначення змісту навчання;
- оцінювання вихідного рівня знань, умінь пацієнта;
- складання індивідуального плану навчання, реалізація його;
- оцінювання якості й ефективності навчання;
- виявлення проблем пацієнта;
- допомога задовольняти фізіологічні потреби пацієнта.

Тема 2. Медсестринські теорії (моделі)

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття “модель (теорія) медсестринської справи”. Медична та медсестринська модель догляду. Ф. Найтінгейл — основоположниця медсестринської справи. Модель поведінкової системи Д. Джонсон, адаптаційна модель К. Рой, модель дефіциту самогляду Д. Орем, вдосконалена модель здоров'я М. Аллен. Модель В. Хендерсон як основа медсестринського процесу для країн, що здійснюють реформу медсестринської освіти та практики.

Тема 3. Медсестринський процес. Етапи медсестринського процесу

ЛЕКЦІЯ

Етапи медсестринського процесу, їх взаємозв'язок і зміст кожного етапу. Необхідність впровадження медсестринського процесу в медсестринську освіту і практику.

Перший етап медсестринського процесу: медсестринське обстеження пацієнта.

Методи обстеження пацієнта: суб'єктивний, об'єктивний.

Суб'єктивне обстеження: розпитування пацієнта, бесіда з родичами пацієнта.

Об'єктивне обстеження пацієнта: фізичне обстеження, знайомство з медичною картою, бесіда з лікарем, вивчення спеціальної літератури з догляду.

Реєстрація відомостей про пацієнта в навчальній медсестринській історії хвороби.

Другий етап медсестринського процесу: медсестринська діагностика.

Формулювання проблем пацієнта. Різниця між проблемою пацієнта і медичним (лікарським) діагнозом.

Класифікація проблем пацієнта. Визначення пріоритетних проблем.

Формулювання медсестринського діагнозу, документування.

Третій етап медсестринського процесу: планування медсестринського догляду.

Складання індивідуального плану догляду за пацієнтом, його значення. Використання стандартних планів клінічного догляду за пацієнтом при написанні індивідуального плану.

Погодження плану догляду з пацієнтом та членами його сім'ї.

Документування плану догляду в навчальній медсестринській історії хвороби.

Четвертий етап медсестринського процесу: реалізація (виконання) плану медсестринських втручань.

Типи медсестринських втручань: залежні, незалежні, взаємозалежні.

Визначення об'єму медсестринських втручань, документування.

П'ятий етап медсестринського процесу: оцінювання результатів і корекція догляду.

Аналіз причин отриманих результатів і формулювання висновків.

Документація оцінювання в навчальній медсестринській історії хвороби.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Значення медсестринського обстеження для виявлення проблем пацієнта і їх розв'язання.

Джерела інформації.

Суб'єктивні методи обстеження пацієнта.

Фактори, що сприяють і заважають спілкуванню.

Об'єктивні методи обстеження пацієнта.

Медсестринська діагностика, визначення цілей догляду.

Складання плану догляду та/або плану навчання, узгодження плану з пацієнтом та членами його сім'ї.

Реалізація плану догляду.

Оцінювання результатів догляду та його корекція у разі необхідності.

Ведення навчальної медсестринської історії хвороби.

Можливі проблеми пацієнта, наприклад: дефіцит знань, ситуаційно низька самооцінка, порушене вербальне спілкування, незгода до співпраці.

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- проведення опитування пацієнта та його родичів;
- аналіз отриманих даних;
- оцінювання даних фізичного обстеження пацієнта: зовнішній вигляд, положення в ліжку, забарвлення і вологість шкіри і слизових оболонок, притомність/непритомність;
- визначення набряків;
- уміння навчити пацієнта і членів його сім'ї навичкам само- і взаємодогляду;
- реєстрації даних стану здоров'я пацієнта в навчальній медсестринській історії хвороби;
- виявлення, формулювання проблем пацієнта, визначення їх першочерговості;
- визначення цілей медсестринських втручань;
- визначення об'єму медсестринських втручань;
- складення індивідуальних планів медсестринського догляду та навчання пацієнтів;
- використання стандартних планів догляду під час складання індивідуального плану медсестринських втручань;
- погодження плану догляду з пацієнтом і членами його сім'ї;
- визначення термінів досягнення цілей, оцінювання результату;
- внесення корективів у цілі і (або) план догляду в разі потреби;
- розписування етапів медсестринського процесу в навчальній медсестринській історії хвороби.

Розділ 2. Основи практичної діяльності медичної сестри. Маніпуляційна техніка

Тема 4. Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів

ЛЕКЦІЇ

Санітарно-протиепідемічний режим: мета, завдання, засоби забезпечення.

Внутрішньолікарняної інфекції: проблеми, способи передачі. Групи ризику. Фактори, що впливають на можливість інфікування.

Інфекційний контроль у лікувально-профілактичних закладах. Оброблення рук до і після виконання маніпуляції. Оброблення рук і слизових оболонок в разі контакту з біологічними рідинами.

Значення дезінфекції та стерилізації виробів медичного призначення в профілактиці внутрішньолікарняної інфекції.

Види, методи та режими дезінфекції в лікувально-профілактичних закладах.

Приготування і використання дезінфекційних розчинів: 10 %, 1 %, 0,5 % хлорного вапна, 0,5 %, 1 %, 3 %, 5 % розчинів хлораміну. Правила зберігання хлоровмісних розчинів. Правила техніки безпеки при роботі з хлоровмісними розчинами. Характеристика сучасних засобів дезінфекції (АХД-2000, бонадерм,

дезактин, кутасепт, сайдекс, стериліум, сульфохлорантин, хлорантоїн тощо).

Дезінфекція предметів догляду за пацієнтом.

Передстерилізаційне очищення шприців, голок, гумових виробів. Мийні розчини, приготування, критерії використання. Контроль якості передстерилізаційного очищення: реактиви, постановка, критерії оцінювання.

Стерилізація. Стерилізація в сухожаровій шафі: режим стерилізації, контроль за режимом, види упаковки медичних інструментів. Автоклавування: режим стерилізації, контроль за режимом, види упаковки медичних інструментів.

Дезінфекція і утилізація одноразових медичних виробів.

Централізоване стерилізаційне відділення: обладнання, функції.

Профілактика передачі вірусів парентеральних гепатитів і ВІЛ-інфекції в лікувально-профілактичних закладах: шляхи інфікування, загальні застережні заходи.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, страх перед ризиком ВІЛ-інфікування).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Визначення і масштаб проблеми внутрішньолікарняної інфекції. Способи передачі.

Фактори, що впливають на передачу інфекції

Групи ризику розвитку внутрішньолікарняної інфекції.

Види збудників, що зумовлюють внутрішньолікарняну інфекцію.

Резервуари збудників внутрішньолікарняних інфекцій.

Заходи профілактики і контролю внутрішньолікарняних інфекцій.

Види, способи і режими дезінфекції в лікувально-профілактичних закладах.

Цілі, задачі і принципи роботи центрального стерилізаційного відділення. Способи контролю стерилізації.

Профілактика передачі парентеральних гепатитів та ВІЛ-інфекції в лікувально-профілактичних закладах.

Правила техніки безпеки під час приготування дезінфекційних розчинів.

Правила надання першої допомоги при потраплянні хлоровмісних розчинів на шкіру і слизові оболонки.

Чинні накази, інструкції і методичні вказівки МОЗ України, Головних управлінь охорони здоров'я облдержадміністрацій.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, страх перед ВІЛ-інфікуванням).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- проведення вологого прибирання в лікувально-профілактичних закладах із застосуванням дезінфекційних розчинів;
- проведення провітрювання і кварцування приміщень лікувально-профілактичних закладів;
- проведення контролю санітарного стану палат, тумбочок, холодильників;

- дезінфекція та утилізація використаного одноразового медичного інструментарію;
- дотримання техніки безпеки при роботі з біологічними рідинами;
- оброблення рук до і після виконання будь-якої маніпуляції.
- оброблення рук і слизових оболонок при контакті з біологічними рідинами;
- використання захисного пристосування (маска, халат, окуляри, шапочку, фартух);
- вміння готувати мийні і дезінфекційні розчини різної концентрації.
- дезінфікувати предмети догляду;
- проведення передстерилізаційного очищення виробів медичного призначення;
- контроль якості передстерилізаційного очищення;
- підготовка перев'язувального матеріалу, укладання в стерилізаційні коробки;
- стерилізація медичних інструментів методом кип'ятіння (в домашніх умовах);
- стерилізація медичних інструментів у повітряному стерилізаторі;
- контроль якості стерилізації;
- миття рук (соціальний рівень);
- вміння надягати стерильний халат, шапочку, маску та гумові рукавички;
- вміння знімати використані рукавички, халат, маску;
- вміння готувати до роботи маніпуляційний кабінет.

Тема 5. Прийом пацієнтів

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обладнання і функції приймального відділення. Зміст діяльності медсестринського персоналу в приймальному відділенні стаціонару.

Шляхи госпіталізації пацієнтів у стаціонар. Огляд волосяних частин тіла пацієнта для виявлення педикульозу.

Документація, необхідна для прийому пацієнта в стаціонар.

Дезінфекційні засоби при педикульозі.

Види санітарного оброблення пацієнтів: повне і часткове.

Медична документація приймального відділення стаціонару, реєстрація пацієнта в “Журналі обліку прийому хворих і відмов у госпіталізації”.

Оформлення титульного листа “Медичної карти стаціонарного хворого”, “Екстреного повідомлення про інфекційне захворювання...”.

Транспортування пацієнта в лікувальне відділення (на лікарняному візку, кріслі-візку, на руках, пішки).

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, свербіння шкіри у зв'язку з педикульозом).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- заповнювання паспортної частини медичної карти стаціонарного

- хворого, журналу прийому пацієнтів;
- транспортування пацієнта до лікувального відділення;
- здійснення повного або часткового санітарного оброблення пацієнта;
- проведення огляду, вжиття відповідних заходів у разі виявлення педикульозу.

Тема 6. Типи лікувально-профілактичних закладів. Безпечне лікарняне середовище

ЛЕКЦІЯ

Лікувально-охоронний режим та його значення для пацієнта.

Види режимів рухової активності пацієнта.

Біомеханіка тіла. Правильне положення тіла.

Організація робочого місця медичної сестри для забезпечення правильної біомеханіки тіла та запобігання травмам хребта (у положенні сидячи, стоячи, при підніманні важких речей).

Запобігання травмам у пацієнта. Специфіка ризику виникнення травм у пацієнтів різного віку. Медсестринські втручання для зниження ризику падіння, отруєння й ураження електричним струмом. Виявлення пацієнтів з високим ризиком нещасних випадків (вік старше за 65 років, порушення свідомості, зору, слуху, ходи і рухливості, побічні ефекти лікарської терапії).

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, високий ризик падіння, пов'язаний з порушенням рухової функції).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Лікувально-охоронний режим, елементи і значення для пацієнта.

Види режимів рухової активності.

Правильна біомеханіка при різних положеннях тіла.

Правила переміщення і зміни положення тіла пацієнта у ліжку (на спині, на животі, в положенні Фаулера і Сімса).

Фактори ризику нещасних випадків у пацієнтів різного віку.

Методи зниження ризику падіння та інших травм у пацієнта.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, пов'язані з порушенням рухової активності).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- переконання пацієнта в необхідності дотримання призначеного режиму фізичної активності;
- збирання необхідної інформації про пацієнта, обговорення з пацієнтом і колегою плану спільних дій перед транспортуванням пацієнта;
- застосування правил біомеханіки під час організації робочого місця і в процесі діяльності медичної сестри для запобігання травмам хребта;
- уміння здійснювати безпечне переміщення пацієнта на візок, крісло-візок, ноші, ліжку;
- допомога пацієнту при зміні положення тіла в ліжку.

Тема 7. Особиста гігієна пацієнта

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Положення пацієнта в ліжку.

Функціональне ліжко і різні пристосування для створення пацієнтові зручного положення.

Вимоги до постільної білизни. Зміна постільної та натільної білизни тяжкохворим. Правила збирання і транспортування брудної білизни.

Догляд за шкірою, природними складками.

Пролежні. Методики визначення ступеня ризику утворення пролежнів у пацієнта (використання шкал оцінювання ризику розвитку пролежнів за Braden та Norton). Фактори ризику розвитку пролежнів. Локалізація, стадії утворення пролежнів. Медсестринські втручання при ризику розвитку пролежнів. Тактика медичної сестри при розвитку пролежнів.

Догляд за волоссям: миття голови, розчісування.

Миття ніг. Підстригання нігтів на руках і ногах.

Догляд за ротовою порожниною.

Догляд за очима.

Догляд за носом.

Догляд за вухами.

Використання підкладних суден і сечоприймачів. Догляд за зовнішніми статевими органами, промежиною.

Навчання пацієнтів і членів його сім'ї елементам догляду за природними шкірними складками і слизовими оболонками.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, порушення цілісності шкіри (пролежні), ризик появи попрілостей у лежачого пацієнта).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- визначення ступеня ризику розвитку пролежнів;
- вжиття заходів з профілактики пролежнів;
- оброблення шкіри за наявності пролежнів;
- забезпечення правильного положення пацієнта за допомогою функціонального ліжка та інших пристосувань.
- приготування ліжка пацієнту;
- зміна постільної та натільної білизни;
- здійснення заходів з догляду за шкірою (вмивання, обтирання лежачих пацієнтів);
- здійснення заходів з догляду за волоссям (миття, розчісування, гоління, стрижка);
- здійснення заходів з догляду за статевими органами, промежиною (профілактика попрілостей);
- здійснення заходів з догляду за очима (промивання, закапування крапель, закладання мазі, ванночки);
- здійснення заходів з догляду за вухами, оброблення зовнішнього слухового ходу;
- здійснення заходів з догляду за носовими ходами;
- здійснення заходів з догляду за порожниною рота (огляд, протирання,

- зрошення, полоскання, аплікації);
- подання сечоприймача тяжкохворим;
- подання металевого і гумового суден тяжкохворим.

Тема 8. Харчування та годування пацієнтів

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Складання порційної вимоги на харчування хворих та приблизного добового меню згідно з рекомендованою дієтою.

Здійснення контролю за санітарним станом приліжкових столиків і холодильників, за асортиментом і терміном зберігання продуктів.

Годування тяжкохворих пацієнтів у ліжку (з ложки, напувальниці). Введення харчових сумішей через зонд. Годування пацієнта через гастростому, догляд за нею. Техніка проведення живильних клізм. Парентеральне годування.

Практичні навички:

- проведення бесіди з пацієнтом і його родичами про сутність призначеної дієти;
- складання порційної вимоги на харчування хворих;
- складання приблизного добового меню згідно з рекомендованою дієтою;
- здійснення контролю за санітарним станом приліжкових столиків, холодильника, асортиментом і терміном зберігання продуктів;
- годування тяжкохворого з ложки і напувальниці;
- здійснення штучного харчування пацієнта (на фантомі);
- участь у роздаванні їжі.

Тема 9. Спостереження за пацієнтами. Оцінювання функціонального стану пацієнта

ЛЕКЦІЯ

Клінічні симптоми захворювання органів дихання. Можливі проблеми пацієнта: задишка, кашель, кровохаркання. Спостереження та догляд за пацієнтом.

Клінічні симптоми захворювань кровообігу. Можливі проблеми пацієнта: біль у серці, запаморочення, брадикардія, тахікардія, аритмія, гіпотензія, гіпертензія тощо. Спостереження та догляд за пацієнтом.

Клінічні симптоми при захворюваннях органів травного каналу. Можливі проблеми пацієнта: блювання, аспірація блювотних мас, метеоризм, закрепи тощо. Спостереження та догляд за пацієнтом.

Клінічні симптоми при захворюваннях органів сечової системи. Можливі проблеми пацієнта: нетримання або затримка сечі, анурія, олігоурія, поліурія тощо. Спостереження та догляд за пацієнтом.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Термометрія: будова термометра, правила зберігання та користування термометром, види термометрів, правила вимірювання температури тіла, реєстрація результатів, цифрове і графічне записування даних термометрії.

Види температурних кривих, стадії гарячки, основні симптоми.

Особливості спостереження та догляду за пацієнтами в кожній стадії. Зниження температури тіла (критичне, літичне). Вікові особливості температурних реакцій.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, маячіння, спрага, криза).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Дихання (частота, глибина, ритм). Визначення частоти дихання. Визначення життєвої ємності легень (спірометрія). Основні симптоми при захворюванні органів дихання. Задишка (інспіраторна, експіраторна, змішана). Кашель характер кашлю (сухий, вологий). Кровохаркання (характер харкотиння, користування індивідуальною плювальницею). Ядуга, механізм розвитку. Патологічні типи дихання: Куссмауля, Чейна—Стокса, Біота.

Оксигенотерапія: методи, показання до застосування.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, сухість у роті, кашель).

Медсестринські втручання у зв'язку з проблемами, що виникли.

Пульс. Його характеристика (ритм, частота, наповнення, напруження).

Техніка визначення пульсу; реєстрація результатів (цифрове та графічне в температурному листку). Порушення пульсу: брадикардія, тахікардія, аритмія.

Артеріальний тиск (систоличний, діастолічний, пульсовий). Вимірювання артеріального тиску (АТ). Види тонометрів. Цифрове і графічне записування артеріального тиску. Вікові особливості артеріального тиску. Симптоми підвищення чи зниження тиску. Симптоми порушення АТ при хворобах органів кровообігу. Спостереження та догляд за пацієнтами з порушеннями функції системи кровообігу.

Можливі проблеми пацієнта: тахікардія, брадикардія, аритмія, гіпотензія, гіпертензія тощо.

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Спостереження та догляд за пацієнтами під час блювання, надання допомоги при аспірації блювотних мас.

Надання допомоги при метеоризмі. Застосування газовідвідної трубки (на фантомі).

Види клізм: очисна, послаблювальні (олійна і гіпертонічна), сифонна, лікувальні (мікроклізма, краплинна), живильна. Показання, протипоказання і можливі ускладнення при встановленні клізм та газовідвідної трубки.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, закріп, посилене газоутворення в кишківнику (метеоризм), відчуття сорому).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Догляд за пацієнтами при нетриманні сечі, користування сечоприймачами. Навчання пацієнта та членів його сім'ї користуванню сечоприймачем.

Догляд при затримці сечі, катетеризація сечового міхура м'яким катетером (на фантомі).

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, страх розриву сечового міхура, страх інфікування).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Спостереження і догляд за тяжкохворими та агонуючими. Паліативна та хоспісна допомога. Стадії термінального стану, їх основні клінічні прояви. Правила поводження з трупом.

Практичні навички:

- оцінювання даних фізичного обстеження пацієнта: зовнішній вигляд, свідомість, положення у ліжку, колір та вологість шкіри і слизових оболонок;
- визначення набряків;
- вимірювання температури тіла;
- реєстрація даних термометрії в температурному листі;
- дезінфекція і зберігання термометрів;
- надання допомоги пацієнту з гарячкою;
- підрахування частоти дихальних рухів;
- визначення життєвої ємності легень за допомогою спірометра;
- допомога пацієнту під час кашлю, задишки, кровохаркання, легеневої кровотечі;
- вміння подавати кисень з кисневої подушки. централізоване подавання кисню через носові катетери;
- дослідження пульсу, вказування його властивості;
- вимірювання артеріального тиску;
- навчання пацієнта і членів його сім'ї елементам само догляду;
- надання допомоги під час блювання, аспірації блювотних мас;
- застосування газовідвідної трубки;
- застосування очисної клізми;
- застосування сифонної клізми;
- застосування лікувальної клізми;
- застосування послаблювальних клізм;
- проведення катетеризації сечового міхура м'яким катетером;
- промивання сечового міхура;
- визначення добового діурезу, водного балансу;
- догляд за тяжкохворими та агонуючими пацієнтами.

Тема 10. Втрати, смерть і горе

ЛЕКЦІЯ

Стадії горя. Оцінювання реакції пацієнта на втрату і його здатність адаптуватися до неї.

Медсестринська допомога.

Етико-деонтологічні особливості спілкування з інкурабельним (безнадійним) хворим, його сім'єю та близькими. Потреби сім'ї та близьких інкурабельного хворого. Психологічна допомога сім'ї та близьким інкурабельного хворого. Навчання їх елементам догляду і психологічної допомоги.

Догляд за інкурабельним хворим у стаціонарі і вдома.

Роль медичної сестри при здійсненні медсестринського процесу в

паліативній та хоспісній медицині.

Необхідність психологічної підтримки медсестринського персоналу, що працює з інкурабельними.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, відчуття провини у родині; їх невміння доглядати за безнадійно хворим родичем; надмірна депресія у пацієнта у зв'язку з майбутньою втратою).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Тема 11. Найпростіші методи фізіотерапії. Гірудотерапія

ЛЕКЦІЯ

Поняття про найпростішу фізіотерапію. Види найпростіших фізіотерапевтичних процедур. Показання та протипоказання до застосування тепла та холоду. Можливі ускладнення та їх профілактика.

Водолікування.

Гірудотерапія.

Можливі проблеми пацієнта.

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Застосування банок, солюкс-лампи, проведення кварцування, накладання гірчичників, компресів, мішура з льодом, грілки: механізм дії, показання, протипоказання, техніка процедури, догляд за пацієнтами (підготовка пацієнта, оснащення, вибір місця проведення процедури). Можливі ускладнення та їх профілактика.

Водолікування: місцеві та загальні ванни.

Гірудотерапія: показання, протипоказання, ускладнення. Техніка постановки п'явок.

Правила техніки безпеки при застосуванні найпростіших методів фізіотерапії.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, страх перед постановкою п'явок, ризик переохолодження пацієнта при водолікуванні, опіки при постановці банок).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- застосування банок;
- накладання гірчичників;
- накладання зігрівального компресу;
- накладання охолоджувального компресу;
- застосування грілки;
- застосування мішура з льодом;
- проведення водних процедур;
- проведення кварцування;
- застосування солюкс-лампи;
- вміння ставити п'явки.

Тема 12. Виписування, зберігання та застосування лікарських засобів

ЛЕКЦІЯ

Вимоги до зберігання лікарських засобів.

Шляхи і способи введення лікарських засобів в організм, їх характеристика.

Особливості практичного застосування лікарських форм.

Виписування й отримування ліків в умовах лікувально-профілактичних установ. Правила зберігання, розміщення й обліку лікарських засобів у відділенні. Зберігання й облік препаратів списку А і Б. Правила роздачі лікарських засобів.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, негативне ставлення пацієнта до терапії антибіотиками).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вибірка призначень з листка лікарських призначень. Виписування вимоги-накладної на лікарські засоби і порядок отримання їх з аптеки.

Правила зберігання і розподілення лікарських засобів у відділенні: на медсестринському посту і в процедурному кабінеті.

Виписка, облік і зберігання лікарських засобів списку А і Б.

Оформлення журналів обліку лікарських засобів.

Шляхи і способи введення лікарських засобів.

Право пацієнта на інформацію про лікарські засоби. Необхідність отримання поінформованої згоди пацієнта на введення ліків.

Навчання пацієнта прийманню різних форм лікарських засобів ентерально, сублінгвально.

Використання мазі, присипок, пластирів, розчинів, настоянок.

Інгаляційний спосіб введення лікарських засобів через рот та ніс.

Введення супозиторіїв у пряму кишку.

Оснащення і документація процедурного кабінету.

Види шприців та голок. Ціна поділок шприца. Збирання шприців із крафт-пакета. Набирання лікарських засобів із ампул і флаконів. Розведення антибіотиків. Постановка проб на чутливість до лікарських засобів. Анатомічні ділянки для парентерального введення лікарських засобів. Особливості введення олійних розчинів та інсуліну.

Техніка внутрішньошкірних, підшкірних, внутрішньом'язових, внутрішньовенних ін'єкцій, взяття крові для лабораторного дослідження (на фантомі).

Збирання та заповнення системи для внутрішньовенних вливання. Техніка внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів (на фантомі), заміна використаного флакона. Ускладнення, що виникають при парентеральному способі введення лікарських засобів. Тактика медичної сестри.

Чинні накази, інструкції та методичні вказівки МОЗ України, Головних управлінь охорони здоров'я облдержадміністрацій.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, негативне ставлення пацієнта

до терапії антибіотиками, відмова пацієнта від ін'єкцій).

Медсестринські втручання з вирішення проблем, що виникли.

Практичні навички:

- робота медичної сестри з листом лікарських призначень;
- заповнювання журналів обліку лікарських засобів;
- надання пацієнту необхідної інформації про лікарські засоби;
- роздавання лікарських засобів для ентерального застосування;
- навчання пацієнта прийому різних лікарських форм ентерально;
- навчання пацієнта техніці сублінгвального прийому лікарських засобів;
- введення лікарських засобів через пряму кишку (за допомогою ректальних свічок);
- навчання пацієнта користуватися кишеньковим інгалятором;
- вміння застосувати лікарські засоби на шкіру (мазі, присипки, розчини і настойки);
- навчання пацієнта або членів його родини закапуванню крапель в очі, ніс, вуха.
- навчання пацієнта чи членів його родини закладанню мазі за нижнє повіко;
- збирання стерильного багаторазового використання шприца з крафт-пакету;
- збирання одноразового стерильного шприца;
- набрання лікарських засобів з ампул і флаконів;
- розведення і розрахування дози антибіотика;
- вміння ставити проби на чутливість до лікарських засобів;
- виконання внутрішньошкірних, підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій (на фантомі);
- введення внутрішньовенних ін'єкцій. Взяття крові з вени для лабораторного дослідження (на фантомі);
- збирання і заповнення системи для внутрішньовенних вливань;
- виконання внутрішньовенного краплинного введення ліків (на фантомі);
- запобігання ускладненням, що можуть виникнути при парентеральному способі введення лікарських засобів.

Тема 13. Участь медичної сестри в лабораторних та інструментальних дослідженнях

ЛЕКЦІЯ

Характеристика основних методів лабораторного обстеження пацієнта, роль медичної сестри в проведенні діагностичних обстежень.

Підготовка пацієнта, взяття і направлення матеріалу на лабораторне дослідження.

Лабораторне дослідження харкотиння: бактеріологічне, загальне.

Лабораторне дослідження калу, сечі.

Характеристика основних методів інструментального обстеження пацієнтів, роль медичної сестри.

Підготовка пацієнтів до рентгенологічного обстеження шлунка, жовчного міхура, кишок, нирок, сечового міхура.

Підготовка пацієнта до ендоскопічного обстеження: бронхоскопії, езофагогастродуоденоскопії, колоноскопії, цистоскопії.

Підготовка пацієнта до ультразвукового обстеження.

Підготовка пацієнта до проведення пункцій (абдомінальної, плевральної, люмбальної), догляд за пацієнтами після пункції.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Підготовка пацієнта, оснащення, взяття і направлення матеріалу на лабораторне дослідження харкотиння (загальне і бактеріологічне).

Взяття калу для копрологічного, бактеріологічного дослідження, на приховану кров, наявність яєць гельмінтів.

Взяття сечі на загальне і бактеріологічне дослідження, проби за Зимницьким, Нечипоренко, визначення діастази, глюкози, 17-кетостероїдів, фенілкетонурії.

Взяття крові для бактеріологічного дослідження.

Підготовка пацієнта до рентгенологічного дослідження (bronхографія, холецистографія, дослідження шлунка і кишок, сечової системи). Підготовка пацієнта до ультразвукового та ендоскопічного дослідження (bronхоскопія, езофагогастродуоденоскопія, колоноскопія, ректороманоскопія, цистоскопія). Підготовка пацієнта й участь у проведенні пункції (абдомінальної, люмбальної, плевральної). Спостереження та догляд за пацієнтом після пункції.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, страх перед бронхоскопією, відмова від абдомінальної пункції).

Медсестринські втручання з вирішення проблем, що виникли.

Практичні навички:

- вміння вибрати призначення на лабораторні та інструментальні дослідження з листка лікарських призначень;
- пояснення пацієнту сутності дослідження і правил підготовки до нього;
- взяття харкотиння на загальний аналіз та мікобактерії туберкульозу;
- взяття калу для копрологічного та бактеріологічного дослідження, на приховану кров, наявність яєць гельмінтів;
- взяття сечі на загальний аналіз, за методами Нечипоренка, Зимницького, на цукор, діастазу, 17-кетостероїди, фенілкетонурію;
- взяття крові з вени для бактеріологічного дослідження (на фантомі);
- оформлення направлення на різні види лабораторних досліджень;
- транспортування біологічний матеріал до лабораторії;
- підготовка пацієнта до рентгенологічних та ендоскопічних методів дослідження травної і сечової систем;
- підготовка пацієнта до ультразвукових методів дослідження.

Тема 14. Зондові маніпуляції

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Промивання шлунка з лікувальною та діагностичною метою.

Особливості промивання шлунка пацієнтів, які перебувають у непритомному стані.

Фракційне зондування шлунка (підготовка пацієнта, техніка проведення, направлення взятого матеріалу в лабораторію).

Дуодентальне зондування (підготовка пацієнта, техніка і методи зондування).

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, неможливість заковтнути зонд, відмова від процедури).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- промивання шлунка пацієнта в свідомому та непритомному стані (на фантомі);
- взяття промивних вод шлунка для дослідження;
- проведення дослідження секреторної функції шлунка з ентеральними і парентеральними подразниками (на фантомі);
- проведення дуоденального зондування (на фантомі).

Розділ 3. Основи санології

Тема 15. Здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань

ЛЕКЦІЯ

Визначення понять “здоров'я”, “суспільне здоров'я”.

Показники суспільного здоров'я: народжуваність, смертність, середня тривалість життя, захворюваність.

Чинники ризику виникнення захворювань. Характеристика найвагоміших чинників: забруднення навколишнього природного середовища, нераціональне харчування, гіподинамія, шкідливі звички (алкоголізм, паління, наркоманія, токсикоманія); психоемоційна напруженість; генетична схильність та ін.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, проживання у промисловій зоні, психоемоційна напруженість у сім'ї).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Тема 16. Формування здорового способу життя і профілактика захворювань

ЛЕКЦІЯ

Формування здорового способу життя — головний засіб профілактики захворювань.

Диспансеризація — активна форма медичного нагляду за станом здоров'я населення, роль у виявленні і ранній діагностиці захворювань.

Диспансерне спостереження за окремими групами населення.

Види спеціалізованих диспансерів, їх організація, форми і методи роботи.

Роль медичної сестри в системі диспансерного спостереження.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, конфліктні ситуації в сім'ї, працюючий підліток).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Тема 17. Рух і здоров'я

ЛЕКЦІЯ

Вплив рухової активності на функціональний стан органів і систем.

Гігієнічні вимоги до фізичних вправ, приміщення, взуття, одягу.

Основні принципи тренування: поступовість, систематичність, різноманітність, індивідуальний підхід до пацієнтів.

Фізичні вправи як лікувальний чинник.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, перенесений інфаркт міокарда, часті відрядження, що виключають систематичність тренувань).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вплив рухової активності на функціональний стан органів і систем. Антропометрія. Динамометрія. Визначення ступеня фізичного навантаження за частотою пульсу і дихання. Визначення рівня вихідної тренуваності за пробами (проба з присіданням, ортостатична проба, проба із затриманням дихання).

Основні принципи тренування.

Особливості рухової активності різних груп населенні з урахуванням віку, характеру праці, стану здоров'я.

Практичні навички:

- вміння пояснити пацієнту значення рухової активності для здоров'я;
- визначення та оцінювання сили м'язів;
- виконання антропометричних досліджень;
- визначення рівня вихідної тренуваності за пробами (проба з присіданням, ортостатична проба, проба із затриманням дихання);
- визначення ступеня фізичного навантаження за часом по відновленню пульсу;
- проведення бесіди на тему "Рух і здоров'я".

Тема 18. Раціональне харчування

ЛЕКЦІЯ

Раціональне харчування — чинник профілактики захворювань.

Визначення поняття, вплив раціонального харчування на здоров'я.

Основні вимоги до раціонального харчування. Енергетична цінність харчового раціону. Основні принципи збалансованого харчування. Режим харчування. Поєднання раціонального харчування з правильною організацією рухового режиму. Харчування в похилому віці. Харчування при розумовій та фізичній праці. Організація харчування залежно від інтенсивності (енерговитрат) праці.

Формула розрахунку маси тіла. Характеристика розвантажувальних дієт.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, порушення режиму харчування, перевищення нормальної маси тіла на 15 %).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Основні принципи раціонального харчування.

Визначення оптимальної маси тіла людини. Визначення фізіологічних потреб різних груп населення (з урахуванням статі, віку, інтенсивності праці) у поживних речовинах та енергії.

Організація харчування залежно від груп інтенсивності праці.

Практичні навички:

- пояснення пацієнтові принципів раціонального харчування;
- визначення фізіологічних потреб різних груп населення (з урахуванням статі, віку, інтенсивності праці) в поживних речовинах та енергії;
- визначення оптимальної маси тіла людини.

Тема 19. Загартовування організму. Психічна саморегуляція

ЛЕКЦІЯ

Основні принципи загартовування. Характеристика основних засобів загартовування. Рекомендації щодо загартовування здорової людини.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, часті простудні захворювання; страх переохолодження організму).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Саморегуляція поведінки як одна з важливих функцій психіки людини. Правила позбавлення від шкідливих звичок. Психологічний захист.

Аутотренінг як система концентрованого саморозслаблення і самонавіювання.

Можливі проблеми пацієнта (наприклад, паління, психоемоційна напруженість на роботі).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Основні принципи загартовування організму. Характеристика основних засобів загартовування. Санітарно-освітня робота медсестри (підготовка тематичних лекцій, бесід). Підготовка санітарних бюлетенів на тему "Загартовування організму".

Саморегуляція поведінки і діяльності пацієнта. Принципи психологічного захисту. Сутність аутотренінгу.

Можливі проблеми (наприклад, напруженість на роботі).

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Практичні навички:

- пояснення пацієнтові основних принципів загартовування;
- проведення бесід, лекції на тему “Загартовування організму”;
- виготовлення тематичного санітарного бюлетеня “Загартовування організму”.

Тема 20. Сім'я та здоров'я. Активне довголіття

ЛЕКЦІЯ

Особливості здоров'я дорослого населення залежно від сімейного стану. Соціально-психологічні проблеми сім'ї, проблеми розлучення. Роль сім'ї у формуванні здоров'я дітей. Визначення поняття геронтологія, герогігієна, геріатрія. Проблеми людей похилого віку. Основні умови активного довголіття.

Можливі проблеми пацієнта, наприклад: розлучення, психологічна адаптація людей старечого віку.

Медсестринські втручання з розв'язання проблем, що виникли.

Розділ 4. Підсумкова практика

Тема 21. Медсестринський процес. Медсестринська педагогіка

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Етапи медсестринського процесу, їх взаємозв'язок і зміст. Медсестринське обстеження, медсестринська діагностика, складання плану догляду та/або плану навчання, реалізація плану догляду. Оцінювання результатів догляду, його корекція в разі необхідності.

Навчання в медсестринській справі. Сфери навчання. Умови ефективного навчання. Етапи навчального процесу.

Робота у відділеннях лікувально-профілактичних закладів під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- вміння проводити бесіду з пацієнтом для виявлення проблем;
- оцінювання даних фізичного обстеження пацієнта;
- визначення мети та обсягу медсестринських втручань;
- оцінювання вихідного рівня знань, умінь пацієнта;
- складання індивідуальних планів медсестринського догляду та навчання пацієнтів;
- використання стандартних планів догляду при складанні індивідуального плану медсестринських втручань;
- оцінювання якості та ефективності навчання;
- документування етапів медсестринського процесу в навчальній медсестринській історії хвороби.

Тема 22. Профілактика внутрішньолікарняної інфекції

Способи передачі внутрішньолікарняної інфекції. Групи ризику розвитку внутрішньолікарняної інфекції. Резервуари збудників внутрішньолікарняних інфекцій.

Заходи профілактики і контролю внутрішньолікарняних інфекцій.

Види, способи і режим дезінфекції в лікувально-профілактичних закладах.

Мета, завдання і принципи роботи центрального стерилізаційного відділення. Способи контролю стерилізації.

Чинні накази, інструкції і методичні вказівки МОЗ України, Головних управлінь охорони здоров'я облдержадміністрацій.

Робота у відділеннях лікувально-профілактичних закладів під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- проведення вологого прибирання в лікувально-профілактичних закладах із застосуванням дезінфекційних розчинів;
- провітрювання і кварцування приміщень лікувально-профілактичних закладів;
- дезінфекція і утилізація використаного одноразового медичного інструментарію;
- обробляння рук до і після виконання будь-якої маніпуляції;
- обробляння рук і слизових оболонок в разі контакту з біологічними рідинами;
- використання захисного пристосування (маска, халат, окуляри, шапочка, фартух);
- підготовка мийних і дезінфекційних розчинів різної концентрації;
- дезінфекція предметів догляду;
- проведення передстерилізаційного очищення виробів медичного призначення;
- контроль якості передстерилізаційного очищення;
- підготовка перев'язувального матеріалу, укладання в стерилізаційні коробки;
- стерилізація інструментів у повітряному стерилізаторі;
- контроль якості стерилізації;
- миття рук (соціальний рівень);
- надягання стерильного халата, шапочки, маски, гумових рукавичок;
- знімання використаних рукавичок, халата, маски;
- підготовка до роботи маніпуляційного кабінету.

Тема 23. Прийом пацієнтів

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Робота медичної сестри приймального відділення стаціонару. Огляд волосяних частин тіла пацієнта для виявлення педикульозу. Дезінсекційні

протипедикульозні засоби.

Санітарне оброблення пацієнтів. Медична документація приймального відділення стаціонару. Транспортування пацієнта в лікувальне відділення.

Робота у приймальному відділенні стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- заповнення паспортної частини медичної карти стаціонарного хворого, журналу прийому пацієнтів;
- транспортування пацієнта в лікувальне відділення;
- здійснення повного або часткового санітарного оброблення пацієнта;
- проведення огляду і здійснення відповідних заходів при виявленні педикульозу.

Тема 24. Особиста гігієна пацієнтів. Харчування та годування пацієнтів

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Положення пацієнта у ліжку.

Надання пацієнтові зручного положення за допомогою функціонального ліжка та інших пристосувань.

Зміна постільної і натільної білизни тяжкохворим.

Догляд за шкірою, природними складками.

Пролежні. Методики визначення ступеня ризику утворення пролежнів у пацієнта. Фактори ризику розвитку пролежнів. Медсестринські втручання в разі ризику розвитку пролежнів. Тактика медичної сестри при пролежнях.

Догляд за волоссям.

Миття ніг. Підстригання нігтів на руках і ногах.

Догляд за ротовою порожниною.

Догляд за очима.

Догляд за носом.

Догляд за вухами.

Використання підкладних суден і сечоприймачів. Догляд за зовнішніми статевими органами, промежиною.

Навчання пацієнтів і членів його сім'ї елементам догляду за природними шкірними складками і слизовими оболонками.

Складання порційної вимоги на харчування хворих та приблизного добового меню згідно з рекомендованою дієтою.

Здійснення контролю за санітарним станом приліжкових столиків і холодильників, за асортиментом і терміном зберігання продуктів.

Годування тяжкохворих у ліжку. Штучне харчування.

Робота у відділеннях стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- визначення ступеня ризику розвитку пролежнів у пацієнта;
- здійснення заходів з профілактики пролежнів;

- оброблення шкіри за наявності пролежнів;
- забезпечення правильного положення пацієнта за допомогою функціонального ліжка та інших пристосувань;
- приготування ліжка пацієнта;
- зміна постільної та натільної білизни;
- вжиття заходів з догляду за шкірою;
- догляд за волоссям;
- догляд за статевими органами, промежиною (профілактика попрілостей);
- догляд за очима;
- догляд за вухами, оброблення зовнішнього слухового ходу;
- догляд за носовими ходами;
- догляд за порожниною рота;
- подання сечоприймач тяжкохворим пацієнтам;
- подання металевого і гумового судно тяжкохворим пацієнтам;
- бесіда з пацієнтом і його родичами про суть призначеної дієти;
- складання порційної вимоги на харчування хворих;
- складання приблизного добового меню згідно з рекомендованою дієтою;
- здійснення контролю за санітарним станом приліжкових столиків, холодильника, асортиментом і терміном зберігання продуктів;
- годування тяжкохворих з ложки і напувальниці;
- здійснення штучного харчування пацієнта (на фантомі).

Тема 25. Спостереження за пацієнтами

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вимірювання температури тіла, реєстрація результатів. Особливості спостереження та догляду за пацієнтами при гарячці

Визначення частоти дихання. Основні симптоми при захворюванні органів дихання: задишка, кашель, кровохаркання, ядуха. Оксигенотерапія.

Визначення пульсу, реєстрація результатів (цифрове та графічне в температурному листку). Порушення пульсу: брадикардія, тахікардія, аритмія.

Вимірювання артеріального тиску. Цифрове і графічне записування артеріального тиску. Симптоми підвищення чи зниження тиску. Спостереження і догляд за пацієнтами з порушеннями функції системи кровообігу.

Спостереження і догляд за пацієнтами під час блювання.

Надання допомоги при метеоризмі.

Показання, протипоказання і можливі ускладнення при постановці клізм та газовідвідної трубки.

Догляд за пацієнтами при нетриманні сечі, користування сечоприймачами. Догляд при затримці сечі, катетеризація сечового міхура м'яким катетером.

Спостереження і догляд за тяжкохворими та агонуючими. Поняття про паліативну та хоспісну допомогу. Стадії термінального стану, їх основні клінічні прояви.

Робота у відділеннях стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- визначення набряків;
- вимірювання температури тіла;
- реєстрація даних термометрії в температурному листі;
- дезінфекція і зберігання термометрів;
- надання допомоги пацієнту з гарячкою;
- підрахування частоти дихальних рухів;
- допомога пацієнту під час кашлю, задишки, кровохаркання, легеневої кровотечі;
- подавання кисню з кисневої подушки. Централізоване подавання кисню через носові катетери;
- дослідження пульсу, вказання його властивостей;
- вимірювання артеріального тиску;
- надання допомоги під час блювання, аспірації блювотних мас;
- застосування газовідвідної трубки;
- застосування очисної клізми;
- застосування сифонної клізми;
- застосування лікувальної клізми;
- застосування послаблювальної клізми;
- катетеризація сечового міхура м'яким катетером;
- промивання сечового міхура;
- визначення добового діурезу, водний баланс.
- догляд за тяжкохворими та агонуючими пацієнтами.

Тема 26. Найпростіші методи фізіотерапії. Гірудотерапія

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Застосування банок, солюкс-ламп, кварцування, накладання гірчичників, компресів, міхура з льодом, грілки: механізм дії, показання, протипоказання, техніка процедури, догляд за пацієнтами (підготовка пацієнта, оснащення, вибір місця проведення процедури). Можливі ускладнення та їх профілактика.

Водолікування: місцеві та загальні ванни.

Гірудотерапія: показання, протипоказання, ускладнення. Техніка постановки п'явок.

Правила техніки безпеки при застосуванні найпростіших методів фізіотерапії.

Робота у відділеннях стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- застосування банок;

- накладання гірчичників;
- накладання зігрівального компресу;
- накладання охолоджувального компресу;
- застосування грілки;
- застосування міхура з льодом;
- застосування водних процедур;
- проведення кварцування;
- застосування солюкс-ламп;
- постановка п'явок.

Тема 27. Виписування, зберігання та застосування лікарських засобів

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вибірка призначень з листка лікарських призначень. Виписування вимоги-накладної на лікарські засоби і порядок отримання їх з аптеки. Зберігання і розподілення лікарських засобів у відділенні. Виписка, облік і зберігання лікарських засобів списку А і Б.

Право пацієнта на інформацію про лікарські засоби. Необхідність отримання згоди пацієнта на введення ліків.

Застосування мазі, присипок, пластирів, розчинів, настоянок.

Інгаляційний спосіб введення лікарських засобів через рот та ніс.

Введення супозиторіїв в пряму кишку.

Оснащення і документація процедурного кабінету.

Набирання лікарських засобів із ампул і флаконів. Розведення антибіотиків. Постановка проб на чутливість до лікарських засобів. Анатомічні ділянки для парентерального введення лікарських засобів. Особливості введення олійних розчинів та інсуліну.

Техніка внутрішньошкірних, підшкірних, внутрішньом'язових, внутрішньовенних ін'єкцій, взяття крові для лабораторного дослідження.

Збирання та заповнення системи для внутрішньовенного вливання. Техніка внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів. Ускладнення, що виникають при парентеральному способі введення лікарських засобів. Тактика медичної сестри.

Робота у відділеннях стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- робота з листом лікарських призначень;
- заповнювання журналів обліку лікарських засобів;
- надання пацієнту необхідної інформації про лікарські засоби;
- роздавання лікарських засобів для ентерального застосування;
- навчання пацієнта прийому різних лікарських форм ентерально.
- навчання пацієнта техніці сублінгвального вживання лікарських засобів;
- застосовування лікарських засобів через пряму кишку (за допомогою ректальних свічок);
- навчання пацієнта користуватися кишеньковим інгалятором;

- застосування лікарських засобів на шкіру (мазі, присипки, розчини і настойки);
- навчання пацієнта або членів його сім'ї закапуванню крапель в очі, ніс, вуха;
- збирання стерильного багаторазового використання шприца з крафт-пакету;
- збирання одноразового стерильного шприца;
- набирання лікарських засобів з ампул і флаконів;
- розведення і розрахування дози антибіотика;
- вміння поставити проби на чутливість до лікарських засобів;
- виконання внутрішньошкірних, підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій;
- виконання внутрішньовенних ін'єкцій;
- взяття крові з вени для лабораторного дослідження;
- збирання і заповнення системи для внутрішньовенних вливань;
- виконання внутрішньовенного краплинного вливання ліків;
- запобігання ускладненням, що можуть виникнути при парентеральному способі введення лікарських засобів.

Тема 28. Участь медичної сестри в лабораторних та інструментальних дослідженнях

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Підготовка пацієнта, оснащення, взяття і направлення матеріалу на лабораторне дослідження харкотиння (загальне і бактеріологічне).

Взяття калу для копрологічного, бактеріологічного дослідження, на приховану кров, яйця гельмінтів.

Взяття сечі для загального і бактеріологічного дослідження, проби за Зимницьким, Нечипоренко, визначення діастази, глюкози, 17-кетостероїдів, фенілкетонуриї.

Взяття крові для бактеріологічного дослідження.

Підготовка пацієнта до рентгенологічного дослідження (бронхографія, холецистографія, дослідження шлунка і кишок, сечової системи).

Підготовка пацієнта до ультразвукового та ендоскопічного дослідження (бронхоскопія, езофагогастродуоденоскопія, колоноскопія, ректороманоскопія, цистоскопія).

Підготовка пацієнта й участь у проведенні пункції (абдомінальної, люмбальної, плевральної). Спостереження і догляд за пацієнтом після пункції.

Робота у відділеннях стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- вибирання призначення на лабораторні та інструментальні дослідження з листка лікарських призначень;
- пояснення пацієнту суті дослідження і правила підготовки до нього;
- взяття харкотиння на загальний аналіз та мікобактерії туберкульозу;

- взяття калу для копрологічного і бактеріологічного дослідження, на приховану кров, яйця гельмінтів;
- взяття сечі на загальний аналіз, за Нечипоренком, Зимницьким, на глюкозу, діастазу, 17-кетостероїди, фенілкетонурію;
- взяття крові з вени для бактеріологічного дослідження;
- оформлення направлення на різні види лабораторних досліджень;
- транспортування біологічного матеріалу до лабораторії;
- підготовка пацієнта до рентгенологічних та ендоскопічних методів дослідження травної і сечової систем;
- підготовка пацієнта до ультразвукових методів дослідження.

Тема 29. Зондові маніпуляції

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Промивання шлунка з лікувальною та діагностичною метою. Особливості промивання шлунка пацієнтів, що перебувають у непритомному стані.

Фракційне зондування шлунка (підготовка пацієнта, техніка проведення, направлення взятого матеріалу в лабораторію).

Дуодентальне зондування (підготовка пацієнта, техніка і методи зондування).

Робота у відділеннях стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- промивання шлунка пацієнту в свідомому та непритомному стані;
- взяття промивних вод шлунка для дослідження;
- участь у дослідженні секреторної функції шлунка з ентеральними і парентеральними подразниками;
- участь у дуоденальному зондуванні.

Тема 30. Основи санології

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вплив рухової активності на функціональний стан органів і систем. Антропометрія. Динамометрія. Визначення ступеня фізичного навантаження за частотою пульсу і дихання. Визначення рівня вихідної тренуваності за пробами (проба з присіданням, ортостатична проба, проба з затримкою дихання).

Основні принципи тренування.

Основні принципи раціонального харчування. Визначення оптимальної маси тіла людини. Визначення фізіологічних потреб різних груп населення (з урахуванням статі, віку, інтенсивності праці) у поживних речовинах і енергії.

Організація харчування залежно від груп інтенсивності праці.

Основні принципи загартовування організму. Характеристика основних засобів загартовування. Санітарно-освітня робота медсестри (підготовка тематичних лекцій, бесід). Підготовка санітарних бюлетенів на тему "Загартовування організму".

Саморегуляція поведінки і діяльності пацієнта. Принципи психологічного захисту. Сутність аутотренінгу.

Робота у відділеннях стаціонару під контролем викладача, відпрацювання практичних умінь та навичок, виконання лікарських призначень, ведення щоденників, навчальної медсестринської історії хвороби.

Практичні навички:

- пояснення пацієнтові значення рухової активності для здоров'я;
- визначення та оцінювання сил м'язів;
- виконання антропометричних досліджень;
- визначення рівня вихідної тренуваності за пробами (проба з присіданням, ортостатична проба, проба з затриманням дихання);
- визначення ступеня фізичного навантаження за часом по відновленню пульсу.
- проведення бесіди, лекції на тему: "Рух і здоров'я";
- пояснення пацієнту принципів раціонального харчування;
- визначення фізіологічних потреб різних груп населення (з урахуванням статі, віку, інтенсивності праці) у поживних речовинах і енергії;
- визначення оптимальної маси тіла людини;
- пояснення пацієнту основних принципів загартовування;
- проведення бесіди, лекції на тему: "Загартовування організму";
- виготовлення тематичного санітарного бюлетеня "Загартовування організму".

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Виявляти проблеми пацієнта, формулювати медсестринський діагноз.
2. Складати індивідуальні плани медсестринського догляду за пацієнтом, використовуючи стандартні плани догляду.
3. Складати індивідуальні плани навчання пацієнта, використовуючи стандартні плани навчання.
4. Дезінфікувати й утилізувати використаний одноразовий медичний інструментарій.
5. Дезінфікувати інструменти медичного призначення.
6. Обробляти руки до і після виконання будь-якої маніпуляції.
7. Обробляти руки і слизові оболонки при контакті з біологічними рідинами.
8. Готувати мийні і дезінфекційні розчини різної концентрації.
9. Дезінфікувати предмети догляду.
10. Проводити передстерилізаційне очищення виробів медичного призначення.
11. Контролювати якість передстерилізаційного очищення.
12. Стерилізувати медичний інструментарій методом кип'ятіння (у домашніх

- умовах).
13. Стерилізувати інструменти в повітряному стерилізаторі. Контролювати якості стерильності.
  14. Готувати перев'язувальний матеріал, укладати в стерилізаційні коробки. Контролювати якість стерильності при стерилізації в автоклаві.
  15. Надягати стерильний халат, шапочку, маску, гумові рукавички.
  16. Заповнювати паспортну частину індивідуальної карти стаціонарного хворого, журнал прийому пацієнтів.
  17. Проводити огляд і здійснювати відповідні заходи при виявленні педикульозу.
  18. Визначати ступінь ризику розвитку пролежнів у пацієнта.
  19. Проводити заходи з профілактики пролежнів.
  20. Обробляти шкіру за наявності пролежнів.
  21. Здійснювати заходи з догляду за статевими органами, промежиною (профілактика попрілостей).
  22. Здійснювати заходи з догляду за очима (промивання, закапування крапель, закладання мазі, ванночки).
  23. Здійснювати заходи з догляду за вухами, оброблювання зовнішнього слухового ходу.
  24. Здійснювати заходи з догляду за носовими ходами.
  25. Здійснювати заходи з догляду за порожниною рота (огляд, протирання, зрошення, полоскання, аплікації).
  26. Подавати сечоприймач, металеве і гумове судно тяжкохворим.
  27. Складати порційну вимогу на харчування хворих.
  28. Складати приблизне добове меню згідно з рекомендованою дієтою.
  29. Годувати тяжкохворого пацієнта з ложки і напувальниці.
  30. Здійснювати штучне харчування пацієнта (на фантомі).
  31. Вимірювати температуру тіла. Реєструвати дані термометрії в температурному листі.
  32. Підраховувати частоту дихальних рухів. Реєструвати дані в температурному листі.
  33. Визначати життєву ємність легень за допомогою спірометра.
  34. Подавати кисень з кисневої подушки.
  35. Подавати кисень через носові катетери.
  36. Досліджувати пульс. Реєструвати дані в температурному листі.
  37. Вимірювати артеріальний тиск. Реєструвати дані в температурному листі.
  38. Визначати набряки.
  39. Надавати допомогу під час блювання, аспірації блювотних мас.
  40. Застосовувати газовідвідну трубку.
  41. Застосовувати очисну клізму.
  42. Застосовувати сифонну клізму.
  43. Застосовувати лікувальну мікроклізму.
  44. Застосовувати лікувальну краплинну клізму.
  45. Застосовувати олійну клізму.
  46. Застосовувати гіпертонічну клізму.
  47. Проводити катетеризацію сечового міхура м'яким катетером.
  48. Промивати сечовий міхур.
  49. Застосовувати банки.
  50. Накладати гірчичники.

51. Накладати зігрівальний компрес.
52. Накладати охолоджувальний компрес.
53. Застосовувати міхур з льодом.
54. Застосовувати грілку.
55. Застосовувати п'явки.
56. Навчати пацієнта користунню кишеньковим інгалятором.
57. Закрапувати краплі в очі, ніс, вуха, закладати мазь за нижнє повіко.
58. Збирати стерильний багаторазового використання шприц з крафт-пакета.
59. Збирати одноразовий стерильний шприц.
60. Набирати лікарські засоби з ампули і флакона.
61. Розводити і розрахувати дозу антибіотика.
62. Виконувати внутрішньошкірні ін'єкції (на фантомі).
63. Виконувати підшкірні ін'єкції (на фантомі).
64. Виконувати внутрішньом'язові ін'єкції (на фантомі).
65. Виконувати внутрішньовенні ін'єкції (на фантомі).
66. Брати кров з вени для лабораторного дослідження (на фантомі).
67. Збирати і заповнювати систему для внутрішньовенних вливань.
68. Виконувати внутрішньовенне краплинне вливання ліків(на фантомі).
69. Брати харкотиння на загальний аналіз та мікобактерії туберкульозу.
70. Брати кал для копрологічного та бактеріологічного дослідження.
71. Брати кал на приховану кров, яйця гельмінтів.
72. Брати сечу на загальний аналіз, за методом Нечипоренка, на діастазу.
73. Брати сечу за методом Зимницького (визначити питому вагу).
74. Брати сечу на глюкозу, білок, фенілкетонурію, 17-кетостероїди, бактеріологічне дослідження.
75. Брати кров з вени для бактеріологічного дослідження (на фантомі).
76. Промивати шлунок пацієнту в свідомому стані (на фантомі).
77. Промивати шлунок пацієнту в непритомному стані (на фантомі).
78. Брати промивні води шлунка для дослідження.
79. Проводити дослідження секреторної функції шлунка з ентеральними і парентеральними подразниками (на фантомі).
80. Проводити дуоденальне зондування (на фантомі).
81. Готувати пацієнта та оснащення до проведення плевральної пункції.
82. Готувати пацієнта та оснащення до проведення абдомінальної пункції.
83. Готувати пацієнта та оснащення до проведення люмбальної пункції.
84. Визначати та оцінювати силу м'язів.
85. Виконувати антропометричні дослідження.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Медсестринська справа: визначення, функції, значення.
2. Стандарти медсестринського догляду.
3. Моделі медсестринської справи.
4. Поняття про медсестринський процес.
5. Основні терміни, необхідні для визначення філософії медсестринської справи: "пацієнт", "медсестринська справа", "навколишнє середовище і суспільство", "здоров'я".

6. Моральні концепції, принципи і традиції медсестринської деонтології в клятві Флоренс Найтінгейл та Етичному кодексі Міжнародної Ради медичних сестер.
7. Два типи спілкування: вербальний і невербальний. Їхня характеристика.
8. Підтримка зв'язків з пацієнтами, нездатними до вербального спілкування.
9. Самоконтроль медичної сестри при невербальному спілкуванні (вираз обличчя, міміка, жести).
10. Ієрархія потреб людини по Маслоу, її значення для медсестринської справи. Характеристика життєво-важливих потреб.
11. Проблеми пацієнта, пов'язані з порушенням задоволення фізіологічних потреб.
12. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах.
13. Санітарно-протиепідемічний режим: мета, завдання, засоби забезпечення.
14. Проблеми внутрішньолікарняної інфекції.
15. Характеристика і способи передачі збудників внутрішньолікарняної інфекції.
16. Інфекційна безпека.
17. Профілактика передачі вірусів парентеральних гепатитів і ВІЛ-інфекції в лікувально-профілактичних закладах.
18. Види, методи і режими дезінфекції в лікувально-профілактичних закладах.
19. Характеристика сучасних засобів дезінфекції (дезактин, стериліум, сульфохлорантин, хлорантоїн тощо).
20. Приготування і використання дезінфекційних розчинів різної концентрації. Правила зберігання хлоровмісних розчинів.
21. Правила техніки безпеки при роботі з хлоровмісними розчинами.
22. Дезінфекція й утилізація одноразових медичних виробів.
23. Передстерилізаційне очищення шприців, голок, гумових виробів.
24. Мийні розчини, приготування, критерії використання.
25. Контроль якості передстерилізаційного очищення: реактиви, постановка, критерії оцінювання.
26. Види, методи і способи стерилізації в лікувально-профілактичних закладах.
27. Стерилізація в сухожаровій шафі: режим стерилізації, контроль за режимом, види упаковки медичних інструментів.
28. Автоклавування: режим стерилізації, контроль за режимом, види упаковки медичних інструментів.
29. Робота медсестринського персоналу в приймальному відділенні стаціонару.
30. Медична документація приймального відділення стаціонару.
31. Види санітарної обробки пацієнтів: повна і часткова.
32. Транспортування пацієнта в лікувальне відділення (на лікарняному візку, кріслі-візку, на руках, пішки).
33. Лікувально-охоронний режим, його елементи і значення для пацієнта.
34. Види режимів рухової активності.
35. Правильна біомеханіка при різних положеннях тіла.
36. Переміщення пацієнта в ліжку і різні види його положення (на спині, на

- животі, у положенні Фаулера і Сімса).
37. Запобігання травмам у пацієнта. Специфіка ризику травм у пацієнтів різного віку.
  38. Вимоги до постільної білизни. Зміна постільної і натільної білизни тяжкохворим.
  39. Правила збирання і транспортування брудної білизни.
  40. Пролежні. Методика визначення ступеня ризику розвитку пролежнів у пацієнта.
  41. Фактори ризику розвитку пролежнів.
  42. Медсестринські втручання при ризику розвитку пролежнів.
  43. Локалізація, стадії утворення пролежнів.
  44. Тактика медичної сестри при розвиткові пролежнів.
  45. Основні принципи лікувального харчування.
  46. Лікувальні столи, характеристика основних лікувальних столів.
  47. Види штучного харчування пацієнта: через зонд, через гастростому, парентерально, за допомогою живильної клізми.
  48. Термометрія: будова термометра, правила зберігання та користування термометром.
  49. Ступені підвищення температури.
  50. Стадії гарячки, особливості спостереження та догляду за пацієнтами в стані гарячки.
  51. Клінічні симптоми захворювання органів дихання.
  52. Спостереження і догляд за пацієнтом під час задишки, кашлю, кровохаркання.
  53. Оксигенотерапія: правила зберігання і подавання кисню. Техніка безпеки під час роботи з кисневими установками.
  54. Клінічні симптоми захворювань органів кровообігу.
  55. Спостереження і догляд за пацієнтом при болю в серці, запамороченні.
  56. Спостереження і догляд за пацієнтом при брадикардії, тахікардії, аритмії.
  57. Спостереження і догляд за пацієнтом при гіпотензії, гіпертензії.
  58. Клінічні симптоми при захворюваннях органів травного каналу.
  59. Спостереження та догляд за пацієнтом при блюванні, аспірації блювотних мас.
  60. Спостереження та догляд за пацієнтом при метеоризмі, закрепах.
  61. Клінічні симптоми при захворюваннях органів сечової системи.
  62. Спостереження і догляд за пацієнтом при нетриманні та затримці сечі.
  63. Стадії термінального стану, їх основні клінічні прояви.
  64. Принципи реанімації.
  65. Правила поводження з трупом.
  66. Поняття про паліативну та хоспісну допомогу.
  67. Стадії горя. Оцінювання реакції пацієнта на втрату та його здатність адаптуватися до неї.
  68. Етико-деонтологічні особливості спілкування з інкурабельним пацієнтом, його сім'єю та близькими.
  69. Найпростіша фізіотерапія. Види найпростіших фізіотерапевтичних процедур.
  70. Показання та протипоказання до застосування тепла та холоду. Можливі ускладнення та їх профілактика.
  71. Водолікування: види, механізм дії, показання, протипоказання, догляд за

- пацієнтами.
72. Гірудотерапія: механізм дії, показання, протипоказання, ускладнення та їх профілактика.
  73. Солюкс-лампа та кварцування: механізм дії, показання, протипоказання, ускладнення та їх профілактика.
  74. Вимоги до зберігання лікарських засобів.
  75. Шляхи і способи введення лікарських засобів в організм, їх характеристика.
  76. Виписування й отримування ліків в умовах лікувально-профілактичних закладів.
  77. Правила зберігання, розміщення і обліку лікарських засобів у відділенні.
  78. Зберігання й облік препаратів списку А і Б.
  79. Правила роздачі лікарських засобів. Право пацієнта на інформацію про лікарські засоби.
  80. Ускладнення, що виникають при парентеральному способі введення лікарських засобів. Тактика медичної сестри.
  81. Чинні накази, інструкції і методичні вказівки МОЗ України, Головних управлінь охорони здоров'я облдержадміністрацій.
  82. Лабораторне дослідження харкотиння: бактеріологічне, загальне.
  83. Лабораторне дослідження калу, сечі.
  84. Характеристика основних методів інструментального обстеження пацієнтів, роль медичної сестри.
  85. Підготовка пацієнтів до рентгенологічного обстеження шлунка, жовчного міхура, кишок, нирок, сечового міхура.
  86. Підготовка пацієнта до ендоскопічного обстеження: бронхоскопії, езофагогастродуоденоскопії, колоноскопії, цистоскопії.
  87. Підготовка пацієнта до ультразвукового обстеження.
  88. Підготовка пацієнта до проведення пункцій (абдомінальної, плевральної, люмбальної), догляд за пацієнтами після пункції.
  89. Підготовка пацієнта, взяття і направлення матеріалу на лабораторне дослідження, роль медичної сестри в підготовці та проведенні шлункового зондування.
  90. Беззондові методи дослідження шлункової секреції.
  91. Підготовка пацієнта, взяття і направлення матеріалу на лабораторне дослідження, роль медичної сестри в підготовці та проведенні дуоденального зондування.
  92. Визначення понять "здоров'я", "суспільне здоров'я".
  93. Показники суспільного здоров'я: народжуваність, смертність, середня тривалість життя, захворюваність.
  94. Чинники ризику виникнення захворювань.
  95. Диспансеризація — активна форма медичного нагляду за станом здоров'я населення. Роль медичної сестри.
  96. Основні принципи тренування: поступовість, систематичність, різноманітність, індивідуальний підхід до пацієнтів.
  97. Фізичні вправи як лікувальний чинник. Визначення ступеня фізичного навантаження за частотою пульсу і дихання.
  98. Особливості рухової активності різних груп населення з урахуванням віку, характеру праці, стану здоров'я.
  99. Визначення поняття, вплив раціонального харчування на здоров'я.

100. Основні вимоги до раціонального харчування.
101. Організація харчування залежно від інтенсивності (енерговитрат) праці.
102. Формула розрахунку маси тіла. Характеристика розвантажувальних дієт.
103. Характеристика основних засобів загартовування.
104. Рекомендації щодо загартовування здорової людини.
105. Саморегуляція поведінки як одна з важливих функцій психіки людини.
106. Принципи ставлення до життя, які сприятливо впливають на мотиваційну саморегуляцію. Реалізація програми самовиховання.
107. Психологічний захист.
108. Аутотренінг як система концентрованого саморозслаблення і самонавіювання.
109. Соціально-психологічні проблеми сім'ї, проблеми розлучення. Роль сім'ї у формуванні здоров'я дітей.
110. Визначення понять "геронтологія", "герогігієна", "геріатрія".
111. Проблеми людей похилого віку.
112. Основні умови активного довголіття.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Медсестринська справа: визначення, функції, значення.
2. Стандарти медсестринського догляду. Моделі медсестринської справи.
3. Медсестринський процес: необхідність впровадження в медсестринську освіту і практику.
4. Два типи спілкування: вербальний і невербальний. Їх характеристика.
5. Ієрархія потреб людини по Маслоу, її значення для медсестринської справи. Характеристика життєво-важливих потреб.
6. Поняття про санітарно-протиепідемічний режим, його мета, завдання, засоби забезпечення.
7. Проблеми внутрішньолікарняної інфекції.
8. Види, методи і режими дезінфекції в лікувально-профілактичних закладах.
9. Передстерилізаційне очищення шприців, голок, гумових виробів.
10. Види, методи і способи стерилізації в лікувально-профілактичних закладах.
11. Види санітарного оброблення пацієнтів: повне і часткове.
12. Види режимів рухової активності.
13. Пролежні. Методика визначення ступеня ризику розвитку пролежнів у пацієнта.
14. Медсестринські втручання при ризику розвитку пролежнів.
15. Локалізація, стадії утворення пролежнів. Тактика медичної сестри при розвиткові пролежнів.
16. Лікувальні столи, характеристика основних лікувальних столів.
17. Види штучного харчування пацієнта: через зонд, через гастростому, парентерально, за допомогою живильної клізми.
18. Ступені підвищення температури.
19. Стадії гарячки, особливості спостереження та догляду за пацієнтами в гарячці.
20. Спостереження і догляд за пацієнтом при задишці, кашлі, кровохарканні.
21. Спостереження і догляд за пацієнтом при болі в серці, запамороченні, брадикардії, тахікардії, аритмії, гіпотензії, гіпертензії.
22. Спостереження та догляд за пацієнтом при блюванні, аспірації блювотних мас, метеоризмі, закрепах.
23. Спостереження і догляд за пацієнтом при нетриманні, затримці сечі.
24. Поняття про паліативну та хоспісну допомогу.
25. Стадії горя. Оцінювання реакції пацієнта на втрату і його здатність адаптуватися до неї.
26. Ускладнення, що виникають при парентеральному способі введення лікарських засобів. Тактика медичної сестри.
27. Підготовка пацієнтів до основних методів лабораторного обстеження пацієнта.
28. Підготовка пацієнтів до основних видів інструментального обстеження пацієнтів.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Губенко І.Я., Шевченко О.Т., Бразалій Л.П., Апшай В.Г. Медсестринський процес. — К.: Здоров'я, 2001.

Інфекційний контроль у медичних закладах: навч. посіб. / Під заг. керів. І.Я. Губенко. — Черкаси, 2007. — 44 с.

Касевич Н.М. Основи медсестринства в модулях: навч. посіб. — К.: Медицина, 2009.

Касевич Н.М. Загальний догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка : підручник. — К.: Медицина, 2008. — 424 с.

Касевич Н.М. Практикум із сестринської справи: навч. посіб. — К.: Здоров'я, 2005. — 464 с.

Ковальова О.М., Лісовий В.М., Шевченко С.І., Фролова Т.В. та ін. Догляд за хворими: підручник. — К.: ВСВ Медицина, 2010. — 488 с.

Лісовий В.М., Ольховська Л.П., Капустник В.А. Основи медсестринства: підручник. — К.: ВСВ Медицина, 2010. — 560 с.

Медсестринський догляд за пацієнтом: Стандарти медсестринських процедур, маніпуляцій та планів догляду і навчання: навч. посіб. / І.Я. Губенко, О.Т. Шевченко, Л.П. Бразалій, В.Г. Апшай. — К.: Медицина, 2008. — 304 с.

Пасечко Н.В., Лемке М.О. Мазур П.Є. Основи сестринської справи: підручник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. — 544 с.

Савка Л.С., Разінкова Л.І., Коплик А.Ф., Коцар О.І., Аленіч О.І. Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: навч. посіб. / За ред. Л.М. Ковальчука, О.В. Кононова. — К.: Медицина, 2009. — 480 с.

Додаткова

Кудрявцева Т.О. Сестринський процес: етапи, зміст, документація: навч.-метод. посіб. — К.: Здоров'я, 2001. — 96 с.

Шевченко О.Т. Психологія кризових станів: навч. посіб. — К.: Здоров'я, 2005 — 120 с.